

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм ищытхъуцэхэр
афэгъэшъошэгъэнхэм ехъылагъ

Адыгэ Республикэм икультурэрэ иискусствэрэ хэжъоньгъэ ашъыным ялахъ зэрэхашыгъагъэм ыкIи гуетыныгъэ фыригъэу Иоф зэрэшIэрэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм инароднэ артист» зыфиорэр Бэстэ Тыгъэнгуаш Джумалдин ыпхъум — сценэм иветеран, Дыгъу Иринэ Аминэ ыпхъум — Адыгеим лъэпкъ къашъомкIэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Налмэсым» балетымкIэ иартисткэ афэгъэшъошэгъэнхэм;

«Адыгэ Республикэм иискусствэхэмкIэ изаслуженнэ ИофшIэшху» зыфиорэр фагъэшъошагъ Хватова Светлана Иван ыпхъум — къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо филармоние» зыфиорэм научнэ-методическэ ыкIи просветительскэ ИофшIэнымкIэ имузыкавед-зэхэщакIо;

«Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артист» зыфиорэр афагъэшъошагъ:

КIэрэщэ Эдуард Къэплъан ыкIом — къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо филармоние» иэстраднэ ансамблэу «Ошбутен» зыфиорэм иартисторэдыло,

Мамикъян Ольгэ Борис ыпхъум — къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо филармоние» зыфиорэм и Къэралыгъо симфоническэ оркестрэ иартисткэ,

Полун Евгений Александр ыпхъум — къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо филармоние» урыс лъэпкъ Iэмэ-псымэхэмкIэ иансамблэу «Отрада» зыфиорэм иартисткэ,

Причева Василий Василий ыкIом — къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо филармоние» урыс лъэпкъ Iэмэ-псымэхэмкIэ иансамблэу «Русская удаль» зыфиорэм иартист,

Сергеев Юрий Геннадий ыкIом — къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо филармоние» урыс лъэпкъ Iэмэ-псымэхэмкIэ иансамблэу «Русская удаль» зыфиорэм иартист,

Хъут Рустам Сахидэ ыкIом — къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо филармоние» иэстраднэ ансамблэу «Ошбутен» зыфиорэм иартисторэдыло,

Хусниаров Аркадий Шарифхан ыкIом — къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо филармоние» и Къэралыгъо симфоническэ оркестрэ иартист,

Цэй Аслъан Заурбий ыкIом — къэралыгъо учреждениеу «Лъэпкъ къашъомкIэ къэралыгъо академическэ ансамблэу «Налмэсым» иоркестрэ иартист.

Журналистикэм ылъэныкъокIэ гъэхъагъэу иIэхэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыригъэу Иоф зэрэшIэрэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналист» зыфиорэр ЕмтIылъ Нурбий Сахидэ ыкIом — къэралыгъо учреждениеу республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредакция иобозреватель фэгъэшъошэгъэнхэм.

Научнэ-егъэджен ИофшIэнымкIэ ыкIи Iэпэлэсэныгъэ ин зилэ ИофшIэхэм ягъэхъазырынкIэ гъэхъагъэу иIэхэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм иапшъэрэ еджапIэ изаслуженнэ ИофшIэ» зыфиорэр Хэшх Файзэт Исмахилэ ыпхъум — апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэмкIэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетыр» зыфиорэм урыс филологиемкIэ икафедрэ ипащэ фэгъэшъошэгъэнхэм.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
тыгъэгъазэм и 6, 2011-рэ илъэс
N 147

Цыхъэу къафашIыгъэр къагъэшъыпкъэжъыным пылъыщтых

Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм яхэдынхъу блэкIыгъэ тхъаумафэм шыагъэхэм язэфэхьысыжъхэр ашIыгъэх. Мы кампаниер Адыгэ Республикэм зэрэщырекIокIыгъэм фэгъэхьыгъагъ Урысыем иполитическэ партией «Единэ Россием» и Адыгэ шъольыр къутамэ зэхыщэгъэ народнэ хэдынхэм теклоныгъэр къащыдэзыхыгъэхэу ыкIи яспискэ хэхагъэхэ АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэу Нэтхъо Разыет, АР-м и Парламент идепутатэу Ирина Ширинар ыкIи «Единэ Россием» ирегиональнэ гъэцэкIэкIо комитет ишъольыр отделение ипащэу АфэшIагъо Рэмзан тыгъуасэ зэхэщэгъэ пресс-конференциер.

Адыгэ къэралыгъо университетым инаучнэ библиотекэ ар шыкIуагъ.

Тыгъэгъазэм и 4-м шыIэгъэ хэдынхэм Адыгеир чанэу зэрэхэлэжъагъэр ыкIи ащ зэфэхьысыжъэу фэхъугъэхэм партиер зэрагъэрзагъэр ахэм кыхагъэщыгъ.

Республикэм ихэдыпIэ участкэхэм къякIолIэгъэ цIыф пстэу-ми, «Единэ Россием», УФ-м и Президентэу Дмитрий Медведевымрэ УФ-м и Правительствэ и Тхъамагъэу Владимир Путинымрэ яполитикэ дезыгъэштагъэхэм анахъэу зэрафэрэзэхэр ыкIи ахэм цыхъэу къафашIыгъэр къагъэшъыпкъэжъыным яшъыпкъэу Иоф зэрэдашIэщтыр Нэтхъо Разыет кыхагъэщыгъ.

Партией «Единэ Россием» Адыгеим и Лышхъхъэ IэнатIэ зыгъэцэкIэшттымкIэ кандидатурэу кыхыгъэлэгъуагъэхэм региональнэ отделением хэтхэм зэрэдырагъэштагъэр пресс-конференциер зэхэщыагъэхэм кыхагъэщыгъ.

Партием ыгъэнэфэгъэ проектхэр, социальнэ программэхэр тапэкIи шыIэныгъэм шыпхырыщыгъэнхэр, цыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахышIу шIыгъэныр, Иофыгъоу, гумэкIыгъоу къэуцухэрэр дэгъэзыжъыгъэнхэм пае цыфхэр упчIэжъэгу шIыгъэнхэр «Единэ Россием» пшъэрылъ шъхъалэу зызэрэфигъэуцужыкхэрэр пстэуми къаIуагъ.

Пресс-конференциер зэрэIуагъэм фэгъэхьыгъэ игъэкIотыгъэ тхыгъэ тигъэзет кыхиуыщты.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Урысые Федерацием и Президент къыдыригъэштагъ

Тыгъэгъазэм и 5-м, блыпэм Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевым Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ IэнатIэкIэ партией «Единэ Россием» игъоу ылъэгъугъэ кандидатхэм яспискэ дыригъэштагъ, къеты Кремлым ипресс-къулыкъу. Спискэм хэхьэх Тхъакиушынэ

Аслъан, Къумпыл Мурат, Вячеслав Шверикас.

Къэралыгъом ипащэ пшъэрылъ зэрэфишIыгъэм тетэу Урысые Федерацием и Президент и Администрация ипащэ иапэрэ гуадзэу Владислав Сурковым ащкIэ Урысые политикэ партией «Единэ Россием» и Генеральнэ совет

и Президиум къэбарыр Iэклигъэхъажыгъ.

ИТАР-ТАСС-м къызэриты-рэмкIэ, Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ икандидатурэкIэ Урысые политикэ партией «Единэ Россием» и Генеральнэ совет и Президиум игъоу ылъэгъугъэхэм ащыщэу Урысыем и Президент зыдыригъаштэрэр Адыгеим и Къэралыгъо Совет — Хасэм кыхихылъхашт.

Сурэтхэр кэлэцлыкы ыгынэм шыктогъэ юфтхъабзэм авторым кыщытырихыгъэх.

къ. Мыекъуапэ,
шэкЮгъум и 22-рэ, 2011-рэ илъэс
N 51

Советскэ Союзым илъэхъан культурэм иунэхэм мэхъанэу ялэр къэралыгъом ипашэхэм къагурылоштыгъэмэ, джы непэ Иофхэм язытет уигъэрэзэнэу шытэп. Илъэс зауэлкэ узэкЛэ-Лэбэжмэ, я 131-рэ законэу къыдэкЛыгъэм культурэм иунэхэм альэныкыкЛэ зэхъоклыныгъэхэр фашыгъэх. ЫпэкЛэ ахэр министрствэм епхыгъэхэу шытыгъэмэ, джы культурэм иунэхэр муниципальнэ образованийехэм якъоджэ псэупЛэхэм аратыжыгъэх. Ау ащ пае Иофхэм язытет нахышлэу хъугъэу пфэлоштэп, сыда плэмэ къоджэ псэупЛэхэм культурэм иунэхэр зэралыгъыштг мылжкур икыоу къалэлажьэрэп. Ащ къыхэкЛэу ахэм язытет уигъэрэзэнэу шытэп, бэдэдэмэ гъэцэкЛэжынышхохэр зэряшыкЛэгъэм къыхэкЛэу зэхэтэкъуагъэхэу, илъэс пчъагъэ хъугъэу Иоф зышлэхэрэми уемыгъэзыгъэ дэдэмэ уачлэсынэу шытэп.

Культурэм иунэхэу псэупЛэхэм адэтхэр къоджэдэхсэм анапэу зэрэщытыр къэлогъэн фае. Сыда плэмэ зэхъахэхэр, хэдзынхэр нахыбэрэмкЛэ зышыкЛохэрэр культурэм иунэхэу къуаджэхэм адэтхэр арых. Ау хэт сыд ылауагъэми, зэкЛэ зэолэжыырэр ахэм ягъэкЛэжынышхохэр пэлухъашт мылжкур зэрэщымылэр ары. Арышг, культурэм иунэхэм язытет зэрэдэм къыхэкЛэу къоджэдэхсэм ямызакъоу тиныбжыкЛэхэм загъэпсэфынымкЛэ, еджэплэ ужим шъхъадж сэнауцэу хэлъымкЛэ зиуштынымкЛэ амалхэр зэрямылэхэр непэ анахь гумэкЛыгъо шъхъалэу къэуцухэрэм ашыщ. Адэ тиныбжыкЛэхэм мыхъо-мышлагъэхэр зэрамыхъанхэм, гъогум къытешыгъэнхэм апае сыд фэдэ екЛоллакЛэа шылэн фаер?

Тиреспубликэ икъоджэ псэупЛэхэм ашыщхэм культурэм и Унэу адэтхэм язытет зыфэдэр зэдгъашлэмэ тшлэигоу джырэблагъэ чыплэ зауэлхэм тащылагъ ыкЛи къэтлэгъугъэм тыгу ыгъэкЛодыгъэу къэдгъэзэжыгъэ.

Шэуджэн районымкЛэ централизованнэ клубнэ системэхэм япашэу Пчэнэшэ Сусанэ къызэрэтилуагъэмкЛэ, я 131-рэ федеральнэ законымкЛэ джынэс Иоф ашлэщтыгъэмэ, джы Ио-ныгъом и 1-м къыщегъэжьагъэу федеральнэ законэу N 83-м тырагъэхъагъэх. Ащ къыхэкЛэу

культурэмкЛэ и Гъэlorышлэплэ и Иофшлэн зэрэзэхыщэрэм зэхъоклыныгъэхэр фашыгъэх ыкЛи лъэпкъ культурэм и Гупчэу, библиотечнэ системэу районым итхэр къоджэ бюджетнэ учреждениеу ашыгъ. Сусанэ зэрилгытэрэмкЛэ, юридическэ организацие зэралыгъэхэм Иофхэр джыри нахь къыгъэдэгъэхэу ары. Сыда плэмэ джы зэрэхъурэмкЛэ ежъ-ежырэу ахыщэ къагъэхъэн, залыгъыжыны фае.

— Зэхэщаклоу Гупчэм илэр Шэуджэн район администрациер ары. Ащ муниципальнэ заказ къытетышг, программэу апэдгъохыгъэр агу рыхъымэ ыпкЛэ къылыгъаты, — ело Сусанэ. — Сэ зэрэслыгъэрэмкЛэ, ар тэрэзэп. Мыщ фэдэ шыкЛэм зэрэ Урысыеу тебгъэхъаным пае материалнэ зыпкъытыныгъэ дэгъу культурэм иунэхэу къоджэ псэупЛэхэм адэтхэм ялэнэу шыт. Урысыер пштэмэ, культурэм иунэхэу ашылэхэм япроцент 90-р ащ фэдэ шыкЛэм фытегъэпсыхъагъэхэп. Къоджэ псэупЛэхэм адэтхэм сакъырыгушылэрэп, ахэм культурэм и Унэу адэтхэр жы дэдэ хъугъэх, къызэхэуагъэхэри макЛэп, сыд фэдэрэ шапхъэхэми адиштэхэрэп. Нахыбэхэм газыр къызэрэмыкЛуалэрэм къыхэкЛэу е нэмыкЛ ушъхъагъухэмкЛэ агъэплыххэрэп, электричествэр ялэп, унашъхъэхэм къаКлэщы, шъхъаныгъупчъэу ахэлъхэр зэрэшъугъэхэм къыхэкЛэу апчыхэр къахэзых. Аппаратурэр, творческэ коллективхэм ашыгъыштхэр зэрямылэхэм сыкырыгушылэрэп. ЫпэкЛэ шылэгъэ совхоз, колхоз зыфэлоштхэр, къэралыгъо Иопылэгъур джы шылэжыхэп. Адэ сыдэуштэу культурэм и Унэ ежъ-ежырэу зылыгъыжыныу ара къоджэ псэупЛэхэм адэхсэм янахыбэр пенсионерхэмэ? Мы гумэкЛыгъом къэралыгъо екЛоллакЛэ илэу типашэхэр къекЛоллэнхэ фае нахь, сэ слорэм зи къыкЛын шылэп.

Сусанэ къызэрилуагъэмкЛэ, ярайонкЛэ культурэм иунэхэу къоджэ псэупЛэхэм адэтхэм ягумэкЛыгъохэм дэгъоу ашы-

гуауэ Шэуджэн район администрацием ипашэ игуадзэу Мэрэтыкхо Аслъан. Ау Гупчэм Иопылэгъу къыфэхъунхэмкЛэ район бюджетым ащ фэдэ мылжкур зэри-мылэм къыхэкЛэу, цыфэу культурэм шылажьэхэрэм япчъагъэ агъэкЛэ-кЛын фаеу мэхъу. Сыда плэмэ лэ-жъапкЛэу ащ ило-фышлэхэм араты-щтыр ерагъэу къа-лэКлэхэ нылэп.

Шэуджэн районым ыныбжы илъэс 85-рэ зэрэ-

Арэу шытми, тиминистерствэ ишлуагъэкЛэ тхылыхэм тащакЛэрэп, тхылы фондым ренэу хэтэгъэхэу зэпыт. Ащ нэмыкЛэу мы илъэсыр имыкЛы-зэ целевой программэм къыды-хэлгытагъэу компьютерхэр къытЛэКлэхъанхэу тежэ. Ау сыд фэдизэу титхылы фонд байми, библиотекэхэр къызэрамы-гъэплыххэрэм фэшл, кЛэлэ-цыкЛухэр гупсэфэу ащ члэхэу шеджэнхэу хъурэп. Мы я 83-рэ законэу тызытырагъэхъагъэм бэ гумэкЛыгъоу къыпыкЛырэр, иягъэ къытэмыкЛыштмэ, фэдэ горэ къыкЛэКлонэу слэгъурэп. Ауштэу шытыштмэ, илъэс зауэлкэ культурэм иучрежде-ниехэр зэхэтэкъожынкЛэ энэ-гуагъо. Тыдэрэ хэгъэгу укЛуа-гъэми, апэу узэплыырэр ащ

Ащ ишлуагъэкЛэ джэхашъор рагъэчыкЛыгъ. Джащ фэдэу АР-м имэххэм я Гъэlorышлэ-плэ ипашэу Былымыхъэ Рэщы-дэ ящыкЛэгъэшт пхъэр къа-ритынэу къыгъэугъагъэх. А псэолыахъэр къазылэКлэхэкЛэ, джэхашъор ыкЛи сценэр ашлэн гухэлэ ял.

— Унэм изытет дэй дэдэ зэрэхъугъэм къыхэкЛэу капиталнэу гъэцэкЛэжыгъэн фае, — ело Налбый. — Етшыллэгъэ зауэр хэмытэу джыри ащ ахыщэшхо текЛодэнэу шыт. Мылжкур шымылэр ары тилоф-хэр къызэтезыгъэуцохэрэр. КъызэрэтлгытагъэмкЛэ, зэ-кЛэмкЛи сомэ миллионитлум ехъу тефэнэу ары. 2012 — 2013-рэ илъэххэм ателгы-тагъэу адрэ къэнэгъэ мылжкур

Культурэм иунэхэм

къытЛэКлэгъэхъанэу ары ты-кызырагъэугъагъэр.

Джыракъые къоджэ псэупЛэм культурэм и Унэу дэтым гъэцэкЛэжыны дэгъухэр рашы-лэгъагъэхэу ащ шылажьэхэрэм къашлэжьырэп. Унэр загъэ-уцугъэм къышыублагъэу зыпар-кЛи капиталнэу амыгъэцэ-кЛэжыгъэу ары къызэралорэр. Шыпкъэ, ащ теплъэу илэми ар къеушыхъатыжы. Унашъхъэм къызэрэкЛэщыхэрэм къыхэкЛэу клашъор чыплэ-чыплэу къео-хыгъ, дэпкъхэр зэхэтэкъуагъэх, шъхъаныгъупчъэу хэлъхэр шгугъэх, джэхашъохэр згэ-кЛыгъэх. КЛэКЛэу къэплон хъу-мэ, ар сыд фэдэрэ шапхъэхэми адиштэрэп.

— Унэр зэрэщытэу капи-тальнэу гъэцэкЛэжыгъэн фае, — ело культурэм и Унэу ипашэу Мерэм Заремэ. — Шэуджэн районым культурэмкЛэ и Гъэ-lorышлэплэу тызэпхыгъэм гъэ-цэкЛэжыныхэр къытфилынхэ амал илэп, сыда плэмэ ащ мыл-жкурэу пэлухъашт. Арэуштэу зэрэщытзэ, кЛэлэцыкЛухэри къоджэдэххэри къытфэКлох, арышг, культурэм и Унэу ащы-кЛэгъэп плонэу шытэп. Мы унэр

шыпсэурэ цыфхэм якультур, шэн-зэхэтыкЛэу ялэхэр зыфэдэ-хэр арых. Пшыхэм ялэхъан къыщегъэжьагъэу яклалэхэм шлэныгъэхэм адаклоу, музы-кальнэ лэпэлэсэныгъэ ахэлъы-нымкЛэ культурэм мэхъанэшхо ратызэ къахыгъ. Адэ джы сыда тызыфаклорэр?

Культурэм и Унэу Мам-хыгъэ къоджэ псэупЛэм дэ-тым ыкЛолкЛэ гъэцэкЛэжыны Иофшлэнхэр рашылагъэхэми, итеплэ дэй дэдэу къэлъагъо. Ащ ипашэу Хъакъунэ Налбый къызэрилуагъэмкЛэ, илъэсышкЛэ узэкЛэ-Лэбэжмэ мыр агъэ-цэкЛэжыныу ауб-лэгъагъ. Унашъ-хэр къефэхэ, зэкЛэ ыкЛолкЛэ ифэжы-гыгъ. Илъэсым къе-хъурэ зыпари рамы-шлэшъоу культурэм и Унэу шытыгъ. Нэ-ужым АР-м культу-рэмкЛэ и Министер-ствэ ахыщэ Иопылэ-гъоу сомэ мин 560-рэ къафитлуп-щи, унэм ышъхъэ ыкЛи ишъхъаны-гъупчэхэр, пчэхэр зэблахъугъэх, гъу-чыпчъэхэр хагъэу-цагъэх. ДРСУ-м итхъаматэ ишло-гъэшхо къаригъэ-кЛи, чылэм пае мы-жъо машинэу кухы 4 фэдиз къафитлагъ.

джыракъыхэм анапэу щыт. Зэхыхьэхэр, хэдзынхэр щытэхэ хьумэ, ащ цыфыбэ къекълалэ. Арышъ, лъэшэу тыфай АР-м культурэмкӀэ и Министерствэ тигумэкӀыгъохэр зэхышӀыкӀынхэу, зыкытфигъэзэнэу. Къоджэ псэупӀэм ипашӀэу Нэгъырэкъо Казбек тыфӀраз, зыгорэм тыфаеу тельӀугъэми, иамал кызырхыгъэу ишӀуагъэ кытегъэкӀы. Ау сыд фӀдизэу тигумэкӀыгъохэм пашӀэр ащыгъуазэм, гъэцӀкӀэжыын ИофхэмкӀэ къыддӀӀӀнэу мылӀку ІӀкӀӀӀӀӀ. Унэр зэрӀфабэм тыщӀгъушӀуыкӀы шӀхъаеу, дахэу, къабзэу тыкычӀахьэмэ тӀри, тикӀӀӀӀӀыкӀуэхэм тигуапӀэ хьущт. Культурэм и УнӀ изытет зэрӀдӀэм, залым учӀӀэсын-

сыда неущ къарыкӀощтыр?

кӀэ гуӀӀытӀӀэу зэрӀшымытым къахӀкӀэу МыекӀуапӀэ кыкӀы-хэу бӀшӀагъэ тиартистхэр кызымыкӀуагъэхэр. Джар лъэшэу тыгу кӀео. Тыфай нахыбӀэрэ тиартистхэр кытхӀыанхэу, къоджӀдӀэхэмкӀэ ар шӀухафтынышӀу хьущтыгъэ.

Культурэм и УнӀ ихудоже-ственнӀэ пашӀэу ШӀхьӀкӀемыкӀо ЭльмирӀэ ыгу хӀкӀӀэу кытфийотӀагъ гъӀцӀкӀӀӀжыын ИофшӀӀнхэм ямызакъоу, художественнӀэ купхэм ахӀт кӀӀӀӀӀыкӀуэхэм ащыгъышӀтхэр зӀрамы-ӀӀхэр. ИофтхьабзӀ горӀхэм ахагъӀӀӀӀӀхӀ хьумэ ащӀӀӀӀӀшӀтым нахь хӀмылӀӀэу кыин альӀгъу. Ежъ пашӀэм ыӀӀ кызырхыгъэу зыгорӀхэр къафеугупшысых. АрӀу щытми, кӀӀӀӀӀыкӀуэхэм хагъӀӀӀӀӀыкӀырэ чыпӀӀхэр къыдахых, якъуаджӀ ыцӀӀ дахӀкӀӀэ рарагъало.

ШӀуджӀн районым ит къоджӀ псэупӀӀхэм дӀгъуми, дӀми культурэм иунӀхэр адӀтыхэмэ, кощхьаблӀхэм ар зӀрамы-ӀӀхэр кытфийуагъ культурэм и ГъӀлорышӀӀӀӀӀ ипашӀэу Брыцу Нурыет. Я 131-рӀэ законыр зычӀӀӀӀӀ кышӀегъӀжыагъэу районым культурэм и УнӀ итхэр къапхыжыгъэхӀ. КощхьаблӀ дӀтыгъэ унӀр Адыгэ кӀӀралыгъо университетым икӀуатӀмэ ратыжыгъ. ЗычӀӀӀӀӀ зӀрамы-ӀӀхэм кыхӀкӀӀӀу, ыпӀкӀӀӀ кино кызышӀагъӀӀӀӀӀӀӀыгъэ клубым джы ахӀр щытӀ. Я 83-рӀэ федеральнӀэ законым те-хьанхӀу щытых, арӀушӀтӀу зыхьукӀӀ, культурэм и УнӀ иштатхэр къаӀахыжышӀтых.

Джащ фӀдӀу Брыцу Нурыет тащигъӀгъозагъ КощхьаблӀ районым хӀхьӀрӀэ къоджӀ псэупӀӀхэм культурэм иунӀхӀу адӀтхэм ызытет зыфӀдӀэм. Ащ кызырӀуагъӀхэмкӀӀ, ШӀуджӀн рай-

оным щытӀхэм ежъ яехӀри зӀратекӀыхӀрӀэ щытӀ. УнӀр загъуцугъэм кышӀегъӀжыагъэу гъӀцӀкӀӀӀжыынхэр зӀ нӀмыӀӀми зӀрамышӀылагъэхэр ахӀтых, нахыбӀэр къагъӀплӀырӀ. Зи-Иоф анахь дӀеу кыыхигъӀыгъэхэр къоджӀ псэупӀӀхӀу ФӀдз-рӀэ МайскӀмрӀэ культурэм и УнӀ адӀтхэр арых. МайскӀм дӀт унӀм гъӀцӀкӀӀӀжыыншохӀр ищыкӀагъӀ, сомӀ миллион 50 фӀдиз пӀууханӀу къалытагъ. УнӀм шӀхьӀ тельӀп, газыр ещӀ-лагъӀп, кӀашӀор кӀӀулаӀагъӀп, шӀхьаныгъупчӀӀэ рамӀхэр зӀрӀшӀугъэхэм кыыхӀкӀӀу апчхэр зӀкӀӀ кыыхӀзыгъӀ. ИлъӀс залӀ хьугъэ зыпарӀ рамышӀӀ-шӀоу зыщытыр.

КъуаджӀу ФӀдз культурэм и УнӀу дӀтым ипашӀэу Быжъ СветӀэ тызӀрӀӀӀӀгъӀгъозагъӀм-кӀӀ, унӀм учӀӀӀӀынкӀӀ зӀрӀщына-гъом ыкӀи ащ изытет сыд фӀдӀӀрӀэ шапхьӀхэмӀ зӀрадӀмыш-тӀрӀэм къахӀкӀӀу, 2008-рӀэ илъӀ-сым кышӀегъӀжыагъэу суд ИофкӀӀ ар зӀфашӀыгъэу щыт. КӀашӀор кыкӀӀӀтхыгъ, джӀ-хашӀор итхыгъ, газыр кӀе-щӀӀӀагъӀп. Арышъ, культурэм и УнӀ гъӀцӀкӀӀӀжыын дӀгъухӀр ищыкӀагъӀ. Ащ мылӀкушхо пӀууханӀу къалытӀ. КъоджӀ псэупӀӀхэм ипашӀӀ кызырӀигъӀ-гугъагъӀхэмкӀӀ, кыхьашӀт илъӀ-сым лъӀпкӀ проектым ипрог-раммӀэ кыдыхӀӀытагъэу ахь-щӀӀ ІӀпыӀӀгъу къафатӀупшыӀнӀу ары. ДжырэблагъӀ ФӀдз и МафӀ хигъӀунофкӀыӀнӀу щыт, ау культурэм и УнӀ зӀрӀзӀфӀ-шӀыгъэм кыыхӀкӀӀу къоджӀдӀ-хэр гузӀжыогъу ифагъӀх.

Джащ фӀдӀу Натырбые, ЕджӀркъуае, ИгнатъевскӀм культурэм и УнӀу адӀтхэм ашӀ-хьӀхэм къаӀӀӀшхы, ахӀр зӀблӀ-хьугъӀнхӀ фае.

ХьаӀӀӀмзые дӀтыгъэ унӀр зыстыгъэм кышӀегъӀжыагъэу иИофшӀӀнхэр зӀпыугъӀ. Бла-щӀӀӀӀнӀэ культурэм и УнӀу дӀ-тыр агъӀцӀкӀӀӀжыыгъ ыкӀи дӀгъоу къагъӀплӀы, ащ фӀди-зӀу гумӀкӀыгъо яӀӀп.

КъоджӀ псэупӀӀхэм ячӀыпӀӀ бюджет мӀкӀӀ дӀд, ежъхэм ерагъэу зылыгъыжы. АдӀ куль-турэм ифӀӀо-фашӀӀхэм апӀу-хьашӀт ахьщӀр тыдӀ кырахы-шта? Мы аужырӀ илъӀсхэм культурэм иИофшӀӀхэм апае законыкӀӀхӀу аштагъӀхэм зӀхь-кӀыныгъӀшӀуэхэр кызыдахы-гъэу пфӀӀӀӀтӀп. Сыда пӀомӀ гумӀкӀыгъоу кӀууцухӀрӀр на-хыбӀ хьугъӀ. АпӀ я 131-рӀэ законыр ашти, къоджӀ псэ-упӀӀхэм культурэм иунӀхэр алыгъынхӀ фаеу «атырагъӀ-кӀагъ». Джы я 83-рӀэ федераль-нӀэ законым зытехьӀхӀкӀӀ, зӀ-хапшӀӀу яИофхӀр нахь дӀи хьу-шӀтхӀу кӀало. Сыда пӀомӀ а за-коном кӀегъӀнафӀэ культурэм иунӀхэр юридическӀэ организа-ция хьунхӀу. АрӀушӀтӀу зыхьу-кӀӀэ ежъхэм кӀалӀжырӀмкӀӀэ зылыгъыжыӀнӀу къекӀы. Ау сыдӀушӀтӀу зылыгъыжыын алӀ-кӀышта яматериальнӀэ базӀ дӀи дӀдӀмӀ, хахьӀо зыпарӀ ямыӀмӀ?

Культурэм и УнӀ къоджӀ псэупӀӀ пӀпчӀ зӀришӀыкӀагъӀр зыщӀдӀгъӀгъушӀӀ хьушӀтӀп. ЗӀкӀӀ зыфӀкӀӀожырӀр ахьщӀӀ щымыӀр ары. Ау ащ пае тикультурӀ чӀӀ-тынӀнӀу щытӀп ныӀа? Къыд-гурӀӀо къоджӀ псэупӀӀхэм куль-турэм иунӀхӀу адӀтхэм ялыгъын АР-м культурэмкӀӀэ и Министер-ствӀэ зӀремыпхыжыгъӀхӀр. Ау ащ кыкӀырӀп чыпӀӀ кыин ифӀгъӀэ учрежденихэм ІӀпыӀӀгъу уафӀ-мыхьуныр. АрӀушӀтӀу ИофхӀр лыкӀӀотӀшӀтхӀмӀ, культурэм иунӀхэм кыахьӀӀӀштыр кӀӀшӀӀ-гъуаеп.

КӀАРӀ Фатим.

Адыгэ лъӀпкӀым ишӀухафтынышӀу

Адыгэ лъӀпкӀым ыцӀӀ дахӀ-кӀӀэ рязыгъӀӀогъэ НӀхӀе Аслъан Адыгеим шӀухафтынышӀу кыфийшыгъ. ДжынӀс Адыгэ РеспубликӀэм имыӀагъэу, зыфӀ-дӀ кӀӀмыхьугъӀ оперӀу, тхӀкӀӀо цӀӀрыӀӀу МӀшбӀшӀӀ Исхьакъ ироманӀу «Раскаты далекого грома» («Бзыикъо зау») зыфи-лорӀэм теыхыгъӀр Аслъан ыгъӀ-уцугъ. Мы илъӀсым ианӀхь хьугъӀ-шӀӀӀгъэ шӀхьӀӀӀу А. НӀ-хаим иоперӀэ тыгъӀгъазэм и 15-м Адыгэ кӀӀралыгъо филармони-ем щыкӀӀӀшт.

1983-рӀэ илъӀсым Тбилиси дӀт кӀӀралыгъо консерваториер кыуухы зӀхьум Аслъан апӀрӀэ адыгӀ оперӀэ ыгъӀуцунӀу кӀӀ-хьопсыштыгъ. АпӀ адыгӀ лите-ратурӀм иклассикӀу КӀӀрӀӀӀ Тембот ироманӀу «Насыпым иӀгогу» зыфилорӀэм теыхыгъӀу оперӀэ ыгъӀуцунӀу фӀягъ. Ау тӀӀкӀу тешӀагъӀу МӀшбӀшӀӀ Исхьакъ ироманӀу «Бзыикъо заор» адыгабзӀкӀӀ зӀдзӀкыгъӀу кызыдӀкӀым ащ кышӀыуцугъ. ЫкӀи романын теыхыгъӀу ыгъӀ-хьазырыгъӀ оперӀр Аслъан идипломнӀэ ИофшӀӀнӀу щытыгъ. Ащыгъум ащ пшӀгъырылӀ зы-фигъӀуцужыкыгъагъ оперӀр адыгӀ лъӀпкӀым итарихь са-угъӀт хьунӀ.

Я 18-рӀэ лӀӀшӀӀгъум адыгӀ-хӀр ежъ-ежырӀу зӀрӀзӀрӀ-улыжышӀтыгъэхӀр, зӀгурымы-лоньгъӀу азыфагу илыгъӀр, тхьамыкӀӀхӀмрӀ байхӀмрӀ зӀрӀ-зӀзаощтыгъӀр, тхьамыкӀӀхэм яфитыныгъӀхӀр лъыпсыкӀӀ кызырӀӀдахыштыгъӀр, а зӀпӀ-уцужыныгъӀхэм нӀбгырӀ мин пчӀагъӀ зӀрахӀкӀодагъӀр зӀкӀӀ шӀыпкыагъӀ хӀлӀӀу «Бзыикъо заом» кыреӀотыкӀы. Тарихь хьугъӀ-шӀӀӀгъэ шӀхьӀӀӀу мы ро-манын хӀтхӀм оперӀэм анахь чыпӀӀ гъӀнӀфагъӀ шаубыты. Ащ хӀт лъӀпкӀ мӀкъамӀхэм угу кыдашӀае, лъӀпкӀым ипӀшӀа-гъӀхэм, ицӀыф лъӀшхэм ясе-ническӀэ ыкӀи музыкальнӀэ об-разхӀр уапашхьӀ кырегъӀу-цӀх. Цыф пӀпчӀ илъӀпкӀ кырыкӀуагъӀм, тарихь гъогоу кыкӀлугъӀм егъӀгумӀкӀы. Ады-гӀ лъӀпкӀым кышӀышыгъӀр, кыинӀу ыльӀгъугъӀр мы опе-рӀэм кыреӀотыкӀы, гупшысӀ шӀхьӀӀӀу ащ хӀлӀыри ары. Мыш фӀгъӀхыгъӀ дипломнӀэ ИофшӀӀнӀу Аслъан зыдӀӀжыа-гъӀм хӀку исполкомым культу-рӀмкӀӀэ и ГъӀлорышӀӀӀӀ иин-теллигенция хӀплӀагъ. Ахэм ахӀтыгъ партием ихӀку коми-тет исекретарӀу Кушъу Асе. Ащыгъум дипломнӀэ ИофшӀӀ-ным нӀуасӀ зыфӀзышӀыгъӀхэм зӀкӀӀми лъӀшӀу ар агу рихьы-гагъ ыкӀи оперӀр гъӀуцугъӀн фаеу НӀхӀе Аслъан кыраӀо-гъагъ. ЗӀлӀашӀӀрӀ ордӀыӀу СӀмӀгу Гошнагъо ынӀӀсхӀр кӀехьыз мы оперӀэм едӀӀушты-гъ ыкӀи адыгӀ лъӀпкӀым мыш фӀдӀ оперӀ иӀ зӀрӀхьугъӀмкӀӀ гушӀӀштыгъӀ. АрӀу щытми, оперӀр хӀкум шагъӀуцунымкӀӀ ащ фӀдӀ амал ямыӀӀу пашӀхэм композитор ныбжыкӀӀм кы-раӀӀӀштыгъӀ. Аслъан джы зӀ-риллыгъӀрӀмкӀӀ, ащыгъум ныб-жыкӀагъ, цыхьӀшхуи кыфа-шӀыштыгъӀп. Арыштын иИоф-шӀагъӀ икӀу фӀдизӀу пашӀхэм анаӀ зыкытырамыдзӀгъагъӀр.

А уахьтӀм ыуж бӀ тешӀӀжы-гъӀр. Композиторхэм я Союз ипашӀу, КӀӀралыгъо филармо-нием идиректорӀу Аслъан Иоф ышӀагъ. Адыгеим имызакъоу нӀмыкӀ хӀгъӀгъухэмӀ ащӀзӀлӀа-шӀӀрӀ кӀӀралыгъо ансамблӀу «Ислъамыем» илъӀс 20 хьугъӀу пӀшӀӀныгъӀ дызӀрӀхьӀ. НепӀ мы ордӀыӀо-кӀӀшӀӀӀӀӀӀ купыр Уры-сыем ит коллектив анахь дӀ-гъухэм ахалыгъӀ. Ар кӀеушы-хьаты УФ-м и ПравительствӀэ и КӀӀралыгъо премие илауре-атыӀӀр, «Адыгеим и Щытхьу-зехь» зыфилорӀэ медалыр кы-зӀрӀфагъӀшӀошагъӀхэм.

Ежъ НӀхӀе Аслъан «Урысы-ем инароднӀэ артист» зыфилорӀэ цӀӀ лъӀпӀр кызыратым ыуж адыгӀ лъӀпкӀымкӀӀ мы оперӀэм мӀхьанӀу иӀр типашӀхэм къа-гурылуи, АР-м ыныбжъ илъӀс 20 зӀрӀхьурӀм фӀгъӀхыгъӀу оперӀр ыгъӀуцунӀу мылӀку ІӀпыӀӀгъу кыратыгъ.

ДжыдӀдӀм яшӀыпкӀӀу опе-рӀэм Иоф дашӀӀ, репетициехӀр ашӀых. Ащ дӀлӀжӀрӀэ купым хӀхьагъӀхӀ режиссер шӀхьӀӀӀу Сулейманов Юныс, балетмей-стер шӀхьӀӀӀу КъуӀӀ МухьамӀд, музыкальнӀэ пашӀу НӀхӀе АзӀ-мат, постановкӀм идиректорӀу Хьот Заур, ордӀыӀӀхӀу Агъыр-жӀӀнӀкӀо Саныет, ХьӀпӀе Зами-рӀ. Джащ фӀдӀу оперӀэм кыхь-лажъӀх АР-м икӀӀралыгъо ан-самблӀхӀу «НалмӀсымрӀ» «Ис-лъамыемрӀ», ХьанӀхьу Адам ыцӀӀкӀӀ щыт камернӀэ театрӀр, Адыгеим и ЛъӀпкӀ театрӀ иар-тистхӀр, музыкальнӀэ училищым иордӀыӀӀхӀр. Джащ фӀдӀу ти-лъӀпкӀӀгъоу, зӀлӀашӀӀрӀ ордӀы-Ӏу, Санкт-Петербург Иоф шызы-шӀӀрӀ КӀыкӀ Сафьет ыкӀи КӀӀ-бӀртӀе-БӀлькӀарым иордӀыӀӀхӀр оперӀэм изӀхӀгъӀуцон хӀлажъӀх.

— РоманӀу «Бзыикъо заор» кызыкӀыхӀхыгъӀм лӀӀпсӀ гъӀ-нӀфагъӀ иӀ, сыда пӀомӀ зӀна-ушыгъӀшхо зыхӀлӀ тхӀаӀӀоу, зитворчествӀэ кыспӀӀӀӀгъӀ МӀшбӀшӀӀ Исхьакъ ар ытыгъ. — Анахь шӀхьӀӀӀр уахьтӀу ыкӀи хьугъӀ-шӀагъӀу мы романын кыгъӀӀӀагъӀорӀм силъӀпкӀӀӀ мӀхьанӀшхо иӀу зӀрӀшӀытыр ыкӀи адыгӀ лъӀпкӀым итарихь гъогу шӀыпкыагъӀ хӀлӀӀу кы-зӀрӀриӀотыкӀырӀр арых. Рома-ным драматургиешхо зӀрӀкӀо-цӀылым елытыгъӀу шапсыгъӀ ыкӀи бжӀдыгъӀу фольклорхӀр игъӀкӀӀотыгъӀу дӀгъӀедагъӀ, — кыӀуагъ НӀхӀе Аслъан.

ПшӀгъӀдӀкыжышхо зӀрихы-штыр кыгурыӀӀӀ, апӀрӀ адыгӀ оперӀр А. НӀхаим зӀхигъӀу-цагъ. КлассическӀэ оперӀхэм янӀшанӀхӀр ащ ыгъӀедагъӀх, ежъ иеплӀыкӀӀхӀри кыдыхи-лытагъӀх. Ащ дакӀоу лъӀпкӀ ордӀхэм ыкӀи кӀашӀӀхэм яфольклор оперӀм лъӀпсӀ фӀ-хьугъӀу пӀон пӀӀӀкӀышӀт, джащ фӀдӀу композиторым итворче-стви ащ хӀолагъӀо.

НӀхӀе Аслъан фӀдӀ цыфхэм лъӀпкыр арӀгушхо. АдыгӀхӀр лъӀпкӀӀу кӀӀнӀжыынхэмкӀӀ, ахэм ашӀхьӀ лъагъӀу ІӀтыгъӀу псӀунхэмкӀӀ мы композиторым илъӀс зӀкӀӀӀыкӀӀӀхэм ИофшӀӀхӀ ышӀагъ. ОперӀу зӀхигъӀуцагъӀ-ри анахь иИофшӀӀӀгъӀ инхэм зӀрашӀышым шӀӀ хӀлӀӀп. ТыдӀ-рӀ чыпӀи шыпсӀурӀ адыгӀ-хэмкӀӀ ар шӀухафтын шӀып-кӀӀ зӀрӀхьуштыр нафӀ.

(Тикорр.).

Шъачэ итеплъэ зэрехъокIы

Пчъагъэу зэтет къухъэ фыжышхохэр зыщызэхэт уцуплэу къыпшIошIы хъакIэщ комплексэу «Орандж» зыфиорэм ипроект зыплъэгъукIэ. Ар Тыгъэмыпс щагъэпсышт къушъхьэм лъагъу тетышт, ыбгъукIэ хы ШIуцIэ Iушъор рекIокIышт.

Теплър зыфэдэшттым архитекторхэу проектым игъэхъазырын хэлъжыгъэхэр яшъыпкъэу лъыплъагъэх. Комплексым хэхьэрэ унэхэри, ежъ къушъхьэтыхэр зэрэщытхэм фэдэу, зэфэмьдэ-зэшъащыкIхэу къызэхуоцштых.

Анахъу анаIэ зытырагъэтырэр апельсин къызпыкIэрэ чыгхэр комплекс кIоцIымы, къыпэгъунэгъу чIыгъухэми ащамыгъэфыкъонхэр ары. Ахэр ландшафтым хэхьэрэ къодыхэу цыгтэп, комплексым иархитектурэ къыдыхалытагъэхэу гъэпсыгъэ. ХъакIэу мыщ къышъуцштыхэр апельсин садым хэтхэу къакIу-хъэу къащыгъэхъуэгъэныр комплексым итеплъэ нахь нахь мэхъанэ зIлэу зыгъэпсыхэрэм алъытагъ.

Джащ фэдэ псыр ыкIи газыр комплекс зытетышт къушъхьэм зэрэдащэштхэм анаIэ ренэу тырагъэтынэу зэдаштагъ.

УнакIэхэр къаратыштых

ЗипсэупIэхэр дэигъэ цIыфхэм ащыщэу унэгъуи 170-мэ къэлэ гупчэм, урамэу Чеховым ыцIэ зыхьырым, шашыгъэ унэкIэ зэтетым щыц фэтэрхэр къаратыштых. Шъачэ имэрэу А. Пахомовым къызэриорэмкIэ, илъэсыкIэр къызиыхъкIэ унагъохэр кощыжыштых.

УнэшIын программэм къызэрэдилыгъэу, псэупIэхэм ягъэпсын со-

мэ миллион 361-м ехъу тефагъ, ахъщэр зэкIэ Шъачэрэ Краснодар краимрэ ядминистрациехэм ябюджетхэм къахэкIыгъэх.

Чыгхэр, куандэхэр

Къалэу Шъачэ шаштэгъэ къэлэ программэм кIымэфэ Олимпиадэу-2014-рэ зыфиорэр къэсыфэклэ итеплъэ инэу зэрэзэхъокIыштыр къыдалыгътэзэ, игъогухэри, игъэпсэфылэ чIыплэхэри джыри нахь шхуантIэ зэрэхуштыхэм пылтых. Ащ пае кIэхэу парк ыкIи сквер 43-рэ къызэIуахышт.

КъалэмкIэ тыкъэзыуцухьэрэ дунаимрэ мээ-парк хызмэтырмрэ ягъэорышIапIэ ипашэу Е. Соколинскэм къызэриорэмкIэ, мы уахътэм псэолъэ зэфэшъхъафхэр агъэпсыхъэзэ, паркхэу агъэфыкыуагъэхэм чыгхэр ыкIи куандэхэр ахагъэтысхъажыых. Зы чыгъэу ратуыгъэ е раупкыгъэ пэпч чыг залэ агъэтысыжы, зэкIэмкIи чыг мини 10 фэдиз чIыплэ зэфэшъафхэм ашагъэтысыжыштых. Шъачэ и «Зеленстрой» къалэм дэт чыгхэм ащыщэу жы хуэгъэхэр къелыгъэх, ахэм ачIыплэ агъэтысыжыштыр зыфэдэштхэри егъэнафэх.

Высоцкэм игъэхъун

Шъачэ хэхьэрэ Хостинскэ районым зыгъэпсэфылэ чIыплэ туристхэм ыкIи къэлэдэххэм апае къышъызэIуахышт. Ащ бард фестивалхэр щызэхашэхъэзэ ашIышт, чIыплэм «Высоцкэм игъэхъунэклэ» еджэштых.

Къалэм исурэтышI шъхъаIэу Елена Баранская къызэриорэмкIэ, а чIыплэм Владимир Высоцкэмрэ Марина Владирэ щызэIу-кIэщтыгъэх, зыщагъэпсэфыштыгъэ, агу рыхыштыгъэ.

ПокIэ куоу гъэхъунэм рекIокIы-рэм ыгъунэ шыпкъэ усаклоу ыкIи актерэу В. Высоцкэм исаугъэт щагъэуцугъ. Ар тапэклэ къэлэ гупчэм ит концерт залэу «Фестивальный» зыфиорэм дэжъ щытыгъэм фэд, ащ тырашIыкыгъэу щыт.

Инфра-структурэм зеушъомбгъу

Шъачэ къыхиубытэрэ чIыгъухэм ащыпсэурэ псэуми джыри газыр анэсыгъэп, ягъогухэр дэгъухэп, кIэлэцIыкIухэм зыщагъэпсэфышт чIыплэхэр ащымакIэх, зыдэщымы-лахэхэри ахэтых. Ахэм ащыщ псэуплэу «Прогрессыр». ЫцIэ нэмы-кIэу, мыщ хэхъоныгъэ горэхэр фэхъуэгъэхэу цIыфхэм къыуаIоштэп. Ау араIорэмрэ къафашIэрэмрэ зэтефэжыныхэу ежъхэр джыри мэгугъэх.

Непэ псэуплэр ыпэклэ лъыкIотэ-нэу ригъэжыагъ. Гъогухэр агъэклэ-жыых, газыр зэрыкIорэ линиэхэр агъэпсых. Къалэм къыпэблэгъэ псэупIэхэм хэхъоныгъэхэр ягъэ-шыгъэным фэгъэхыгъэ програм-мэм къызэрэдилыгътэрэмкIэ, гъогу километрэ 65-рэ къагъэнэфышт, кIэлэцIыкIу площадки 5 кIэу ашIышт, зэшъоштхэ псыр къызэрыкIошт трубэхэр къакъудыиштых.

КъэкIорэ мээ залэм цIыфхэм ящыIакIэ нахышIу хъунэу къашIошIы.

Трассэу Джубга — Шъачэ

УФ-м транспортымкIэ иминистрэу И. Левитиным гъэмафэр къыхъэгъаIэу пшъэрыл фашыгъагъ трассэу Джубга — Шъачэ зыфи-орэр аригъэгъэцкIэжынынэу. БэмышIэу правительствэм ипрезиди-ум зехищэгъэгъэ зичэзыу зэлукIэм премьер-министрэу В. Путиным а гъогу Iахьэр икIэрыкIэу агъэпсы-жыымэ зэрэнахышIур къыпциуагъ. Путиным зэрилыгътэрэмкIэ, ащ тикъэралыгъокIэ мэхъанэ иIэу зэрэ-щытыр къыдэплыгътэмэ, псынIкIэу ар нахь шъуамбгъо шыгъэным ыкIи гъэкIэжыгъэным Iуж ихъэхэмэ нахышIу.

Гъэхъунэ Плъыжыым еклэлэрэ гъогум туннельхэм яшIын къызэрэ-рэщаухэу, ащ Iоф щызышIэгъэ гъо-гушIхэр мыдрэ трассэм игъэпсын тырагъэуоцнхэу Краснодар краим ипашэхэм зэзэгъыныгъэ зэрадашIы-гъэр И. Левитиным къыуагъ.

Гъогу IонтIэ-шантIэу Шъачэ еклурэр автомобилхэмкIэ щына-гъоу щыт. Бэ щызэутэкIырэр, цIы-фэу щыфыкыорэр. Ащ машинэ мин 12 чэц-зымафэм щызекIонэу щы-тыр, щызекIорэр мин 45-рэ, зы-гъэпсэфыгъо гъэмэфэ уахътэм гъо-гум машинэ мин 50 рыкIоу мэхъу. Арышъ, гъогур нахь шъуамбгъо зэрэшIыштым ишIуагъэ къэкIошт, ищыкIагъэмэ, туннельхэри щыпхы-рашIыштых.

Къыхъащт илъэсым

2012-рэ илъэсым къалэу Шъачэ инфекционнэ сымэджэщ кIэу къы-щызэIуахышт. Краснодар краим иадминистрацие ипресс-къулыкъу къызэритыгъэмкIэ, ащ игъэпсын сомэ миллиард 21-рэ пэлуагъэхъагъ, ар краим, къалэм ыкIи федераль-нэ гупчэм ябюджетхэм къахэкIыгъэ ахъш.

Сымэджэщ комплексыр корпус 11-у зэхэт. Псыр, газыр, нэфынэр автономнэу къыIэкIэхъанхэу гъэ-псыгъэ.

(Тикорр.).

ЕджапIэм имэфэклIыгъ

АР-м ит еджэпIэ анахыж-хэм Инэм гурыт еджапIэу N 2-р ащыщ. Ащ ыныбж илъэс 90-рэ зэрэхъугъэр бэмы-шIэу игъэкIотыгъэу хагъэунэ-фыкIыгъ.

Илъэс 90-р цIыф гъашIэмкIэ бэ, а ныбжыр цIыфым илъэкл, иакъыл къызыщычIэклэрэ ныб-жыымэ, еджапIэмкIэ — ар хэхъоныгъ, гъэхъэгъэхохэр зэ-зынэкIырэ ныбж.

ЕджапIэм иубилей Инэм культурэм и Унэу дэтым щыха-гъэунэфыкIыгъ. Залым чIэзэ-рэмыгъафэхэу лъэхъан зэф-шъхъафхэм а еджапIэр къэ-зыухыгъэхэр, егъэджен-пIу-ныгъэм иветеранхэу джырэ лъэхъан пенсием щыIэхэр чIэ-сыгъэх.

Къырагъэблэгъагъэхэм ащыщыгъэх Тэхъутэмыкъое район администрацием ипашэ игуадзэу Яхьулэ Юрэ, чIыплэ коим итхъаматэу Хьот-къо Хьызыр, мы еджапIэм ще-

джагъэу, ар къэзыухыгъэ лет-чик-космонавтэу, Советскэ Со-юзым и Лыхъужьэу Анатолий Березовоир, Тэхъутэмыкъое район администрацием гъэ-сэнныгъэмкIэ игъэорышIапIэ ипашэу Хьоткъо Налбий, ащ игуадзэу Хьоткъо Зарэ.

Инэм гурыт еджапIэу N 2-м икIэлэгъаджэхэу зилофшIэн гъэхъэгъэ инхэр щызышIыгъэхэм АР-м гъэсэнныгъэмрэ шIэ-ныгъэмрэкIэ и Министерствэ, район администрацием гъэсэ-ныгъэмкIэ игъэорышIапIэ, рай-он администрацием ящытхэу тхылхэр къафагъэшъошагъэх. Мэфэкл зэхъахэм ахэр шараты-жыгъэх. Илъэс пчъагъэ хъу-гъэу хьалэлэу ыкIи гуетыныгъэ хэлъэу мы еджапIэм Iоф щы-зышIэрэ кIэлэгъаджэхэу Бат-мэн Сусанэ, Анна Грязновам, Еутых Асыет, Бэла Косорыхи-нам, Чэтэо Сусанэ (мы тхыгъэр зыер) министерствэм ищытхэу тхылхэр аратыгъэх.

Илъэс зэфэшъхъафхэм еджа-пIэм пашэу иIагъэхэр сценэм къыдащэжыгъэх. Ахэр Хэгъэгу зоошхом иветеранхэу, мы еджэ-пIэ дэдэр къэзыухыгъэхэу А. М. Черник, А. И. Мальковыр, А.Х. Хъакъуир, илъэс 20-м ехъоу еджапIэм ипэшагъэу, лъэпкъ гъэсэнныгъэм иотличникэу А. Ю. Мэтыр, непэ еджапIэм ипашэу Барцо Сим. Ащ фэдэу еджапIэм ипэшагъэхэу щымы-Iэжъхэми ягугъу къашIыгъ, ясурэтхэри видеомкIэ къагъэ-лэгъуагъэх.

Ахэм ащыщых апэдэдэ еджапIэм пашэу иIэгъэ А. В. Черных ыкIи «Урысые Феде-рацием изаслуженнэ кIэлэ-егъадж» зыфиорэ щытхъу-цIэр зыхыштыгъэу БжэшIо Шамсэт.

Инэм еджапIэр 1921-рэ илъэсым къызызэIуахым зы унэ цIыкIу закъоу щытыгъ. ЗэкIэмкIи кIэлэгъэджжищ Iу-тыгъэр, еджапIэм ипашэу А. В.

Черных зэрахэтэу. КIэлэеджа-кIоу нэбгырэ 21-рэ чIэсы-гъэр.

Джы еджапIэм зиушъом-бгъугъ. КIэлэегъэджэ 20-м ехъум Iоф шашIэ, нэбгырэ 300 фэдиз кIэлэеджакIоу чIэс. Шу-ныгъэ-гъэсэнныгъэр дэгъоу щы-зэшIуахы.

Юбилейнэ концертэу къа-тыгъэм еджапIэм икIэлэеджа-кIохэм анэмыкIэу адыгэ къэ-шъокIо ансамблэхэу «Нэф», «Пламя», Краснодар игурыт еджапIэу N 8-м иансамб-лэу «Аюшки» зыфиохэрэр хэлэжыагъэх. ЗэлукIэр зауым, зэкIэми еджапIэм къагъэзэ-жыгъ. ШIэжъ пхъэмбгъу еджэ-пIэ унэ гупэм къышъызэIуа-хыгъ. Ар кIэлэегъаджэу ыкIи кIэлэеджакIохэу я 20 — 30-рэ илъэсхэм, джащ фэдэу зэо илъэсхэм мы еджапIэм ще-джагъэхэм ыкIи Iоф щызы-шIагъэхэм афэгъэхыгъ. ИIэуж-хэм агу ахэр зэрилыхэм мы

пхъэмбгъур инэпэеплъ-шы-хъат.

Инэм ыкIи Краснодар ащыщ-хэу Хэгъэгу зоошхом иветеран-хэм мемориальнэ пхъэмбгъум икызызIухын афагъэшъошагъ. Нэпэеплъ сурэтхэри мыщ щы-зытырарагъэхыгъэх.

— Мы мэфэклIым изэхэщэн еджапIэм иадминистрации кIэ-лэгъаджэхэри алъэклI къамы-гъанэу хэлэжыагъэх. Анахъэу хэгъэунэфыкIыхэмэ сшIоигъор еджапIэм ипашэу Барцо Сим, ащ пIуныгъэ-гъэсэнныгъэмкIэ игуадзэу Косорыхина Бэлэ, егъэджен IофымкIэ игуадзэу Батмэн Сусан. музыкэмкIэ кIэ-лэгъаджэу Татьяна Торгашин-ар арых.

Инэ игъэкIотыгъэу еджапIэм шагъэхъазырыгъэм мэфэклIыр щылъагъэкIотагъ. ГушыIэ дэ-хабэ къышIауагъ. Шуныгъэ-гъэсэнныгъэ Iоф мыпсынIэр тапэклI щытхъу хэлъэу зэрагъэ-цкIэщтыр а зэкIэм къыуагъа-шIэщтыгъ.

ЧЭТЭО Сусан.

Инэм гурыт еджапIэу N 2-м адыгабзэмкIэ икIэ-лэгъадж.

Тыркуем щылагъэх

**Краснодар краим и Адыгэ Хасэ хэтхэр бэмышлэу
Тыркуем клоггагьэх. Ащ шылэ Адыгэ Хасэмрэ клуа-
гьэхэмрэ экономикэ ыкли культурнэ зэпхыныгьэхэр
зэрэздэшыштым еусагьэх.**

Краснодар краим и Адыгэ Хасэ и Генеральнэ Совет ит-хьаматэу Сэхьутэ Аскэр кыс-зыриуагэмклэ, зэкӀэри зы лоф цыкыу кызыщыгъагъэр. Илъэс зауӀкӀэ узӀкӀэлэбжымэ тырку кьалэу Бурэ зыщӀэм иунэ-кьоцхэу ащ шыпсэухэрэр кыгъотыгъэх. Сэхьутэ Зэкый-рэ ипшгашгъу Филизрэ жабзэ псынклэу кьадигъотыгъ. Зэрэ-зунэкъоцхэм нэмыклэу зы лоф — лъэпкъым фӀэлжӀэхнэм — пылъхэш, дэгъуу згъурӀох.

Зэгий илээс пүчагээрэ Юфыг-
гуабэхэр зэшлуихыгъях, а-
дгы ныбжык1эхэм гбогур
аритыг. Сэхуэт Филиз саты-
уш, Хасэм бузлыггэу пэцэ-
ныгъэ дыззыхаггэхэм яап-
рэ сатыр хэт. Аскэр Юфыгбоу
зэшлуихыхэрэмклэ 1энылгу-
шлүхэр зэригготыггэм ицыхэ
телъу Адыгеим кыггээз-
жыгъ.

Къалэу Бурсэ, ащ пэблэгъэ
Мраморнэ хым къапэуль чы-
пэхэр псэупэхэу адыгэхэм

Тыркуер, адрэ лъэныкъомкIэ,
Адыгеимрэ Краснодар краимрэ
зэзэгъыныгъэхэр зэдашIыхэмэ
федэ къыхьынэу щыт.

А Юфхэм язэшохынклэ апэ-
рэ лъэбзкхуэр шыгъахэу
щытыгъэх. Бурсэ километрэ
шъэныкъо фэдизклэ пэчыжъэ
къалэу Инегель зблэгъэныгъэ
дытигъэ хуэгъэ. Адыгъ Хасэу
ащ дэтэм чанэу Юф ешлэ,
лэпкхэм якультурэ кызща-
гъэлыгъорэ фестивальхэу зэ-

хашхээрэм Адыгейм иколлективхэр рагэблаггэх, хагэлажэх. Гушылэм пае, ильэс зэфэшхьафхэм кээшшокло купхыи «Мыекьуапэ инэфылгээхэр» үкйи «Нэфыр» аш шылаггэх. Мышч фэдэ Йофыггьохэр Адыгэ Хэсэ закьоклэ зэшлохыггэ хуэрэп, Иэшхьэтетхэр, тхьаматэхэр хэлэжээнхэ пае. Ары зэрэхуэрэри. Гээрэкло Адыгеймкклэ кьуаджур Тэхьүтэмикьуаерэ Тьркуемкклэ кьалзэу Инегельрэ ныбджэггуныггэ зэдашыггэ, ар кээзыушыхьатырэ тхылгхэм аклэтхаггэх. Кьалзэу Инегель имэрэу Али-нур Акташ гьусьэхэр илэхуу Адыгейм кьэклоггьаг. Алинуу ильэпкьыкклэ тыркоп үкйи ады-

— Тильэпкъ нахь зэпблагъэ хужынымкIэ, адыгабзэр тIэ-кIэмызыпэнымкIэ мыщ фэдэ зэлъыкIуакIэхэр шэнышIу тфэхух, — кыхегъэщы Инегелъ и Адыгэ Хасэ итхьаматэу Мышгъэ Осман.

Урысыем, Адыгеим шӀэныгъэхэр шыззыгыгъэгъоты зышӀоигъо тилъэпкъэгъу ныбжьыкӀэхэм Ӏпылэгъу зэрафэхуыштхэми игугъу къашыгъ. Ӏзэпкъ Ӏофыгъохэм анэмыкӀэу, экономикэм, сатыум алъэныккӀоки зыгъэгумэкӀыхэрэм атегушылагъэх.

ЛыкЮ купым хэтыгъэхэм
ацІэхэм шъуащызгъэгъозэн:
Краснодар краим и Адыгэ Хасэ
и Генеральнэ Совет итхьама-

гэп, ау адыгэмэ лъытэныгъэш-
хо, шъхэкIэфэныгъэ къафе-
шы, алэ экIэдзагъэу, якъалэ
щыпсэухэрэм ящылакIэ нахь
дэгъу зрашыщтым длажьбэх.
Тэхутэмыкъое районым икIы-
гъэ лыкIо купри Инегель
кIогабгъэ, зэрэздэлэжьэнхэ
лъэныкъоу кыхагъэщыгъэр бэ.

Гъемафэу икыгэмэ кьалгэу Инегельэр ащ кыпэгъунэгъ адыгэ кьуаджэхэмрэ къарыкыгъэ кӀэлэцкыкӀухэр АдыгеймкӀэ кьуаджэу Пэнэхэс шылагъэх, унагъомэ нэбгырэ заулэ-заулэу ахэсыгъэх, адыгабзэр зэрагъашӀэщтыгъ, екскурсиехэр афызэхащэгъэх, хылушъо Шапсыгъэми шылагъэх.

тэу Сэхьутэ Аскэр, ныбжьыкI
Юфыгъохэм чанэу ахэлэжьэрэ
Сайтова Асыет, Къэрэщэе
Щэрджэсым ит къуаджэу Хьэ-
бз кышыхьугъэ поэту Каба-
лалые Аслъан (джыдэдэм
Краснодар щэнсэу, компание
«Альфа-Юг транс» итхьамат),
кылуу Ермэлхьаблэ (Армавир)
кыкIыгъэ Шьынэхьо Юсыф.
Зы Юф ыуж тызиритым кы-
хэкIуу псынкIуу жабз зэкIэм
кыцздэдгъотыгъ.

НЫБЭ Анзор.

Сурэтхэм арытхэр: Сэхьутэ Аскэр, Бурсэ Хасэм итхьамат-тэу Тургут Левент; Бурсэ Хасэр; Сэхьутэ Филиз, Саитова Асыет.

ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

Гум иорэдхэм тядэлу

Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу, Абхъазым изаслуженнэ артистэу, композиторэу Гьонэжыкьо Аскэр иорэдхэр зытетхэгъэ дискур кыфыдагэкыгъ. Лъэкъ культурэм фэлажэрэмэ лэпылэгъу ятыгъэным пылъ шлушэ фондэу «Гуфэсыр», пащэр Едыдж Мэмэт, Юфым клэшакло фэхъугъ.

Гьонжыкыо Аскэр ансамблэху «Налмэсымр» «Исламы-емр» яоркестрэхэм япашу Иоф ышлээ, лэпкк искусствэм гуклэ нахь хэшагэ хуугэ. Ордэу ыусыхэрэр цыфым ипкынэ-лынэхэм псынклэу ахэхьх. Ордк кээылохэрэр ащ ыусыр мэкьа-мэхэм кьажэ.

— Музыкыр дахэу, орэдыр кьэлэгъошлой Гьонэжьыкьо Аскэр лъэпкь искусствэм фэусэ, — ело Урысымерэ Абхазымрэ янаслоннэ артисткэу, АР-м инаорднэ артисткэу Нэхэ Тэмэрэ. — Тызэгъусэу Тыркуем, Израиль, Абхазым, Москва, кьош республикэхэм ташылагъ, концертхэм тэхэлэжьагъ. Аскэр иорэдэхр тыдэ шыпугъэхэми,

цЫфхэм ашІогъэшІэгъоных,
гукІэ кыддаІох, кыддежъых.

«Тызэхэкыжы». Ар Хыакунэ Заремэ игушылэм атехыгэмми, народнэ орэдзу кыащыхуэз, бэмэ кьало. Нэхэе Тэмарэ лыккыламыгыхэрэмми, лыпкы искусствэр зыкласэмэ «Тызэхэкыжыыр» кыхадзэу зэхэтэхы. Орэдым ишлуагэкклэ унэгэо пчыагэ нахь пытэу зэдшыклэ хуэгэ, зэхэкыжыгэуэ зэшхыэгэусэхэр зэрзэхыажыггэхэм тышыгыуаз. Бэгь Нурбыйрэ Мырзэ Дэппэрэ игушылэм атехыгэхэу «Нэхэрэзые иорэдрэ» «Кыклоба, кыклоба» зыфилоррэмрэ Т. Нэхайм кьелох.

Шульэгъу оредхэу Къумыкъу
Щамсудинэ, Гъуклэл Мирэ, Нэ-

чэс Анжеликэ, Гэтэжыкыё Фатимэ, Мэщлэкыё Дарыет, Эльдэрэ Айдэмыр, нэмыкхэми кылохэрэр бэрэ зэхэтэхых, тямызэшэу тядэгу. «Азэмат», «Джэгур», «Зара», «Фатима», «Бжыхышүльгэгу», нэмыкхэри гум иорэд хьугэх.

Бедэнькы Замирэ Адыгэ республикэ телевидением ижурналист. Лъэпкы искусствэр зэри-класэм кыппкырыкхы, Дэрбэ Тимур игущыгэмэ атыхыгэ ордэу «Усфэгьшыуагъэп» зыфи-лорэр дискым тыритхагъ. Журналистыр сценэм тезышгъгэ ордэу «Кучагъу хэлъым тегушшы-сээз, Адыгэ Республикэм инан-роднэ артисткэу Хьокло Сусани нэгум кыкхэуцэ.

Дунаим шынцэ-
рыло ансамблзу
«Исламыем»
С. Хьюаклор иорэ-
ды. Ижыыр лэ-
хыаным тилэпкэ-
гумэ аусыгэхэр
арых нахь зыфэ-
щагэхэр. Мэкэ
лэтыгэу нэмкэ
орэдыр кьабзэу
кызыхидзэкэ,
уегэгүшхо, уегэ-
гүшхыс. «Джары
шульэгүр», «Сыд
силаж?», «Ным
иорэд», фэшхьаф
орэдхэри Хьокло
Сусан кьелох. «Си
Адыгей» зыфиорэр
«Исламыем» ире-
пуртгар бэшлагэу хэт.

ащыжъынчынэу тыфэлъао. Ащ
ыгусырэ орэдхэр цыфхэм анэмы-
сэу мэкIайхэм бэрэ ателъыхэрэп,
тамэ языгышт артистхэр къяжэх.

Тхьяегъэпсэу «Гуфэсыр». Дискэу кыдигъэкыгъэр Унэу «Нанэм» щашэ. Опсэу, Аскэр! Нарт бэгъашIэ, насыпышIо охьу.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым итыр: **дискум
итеплъ.**

ИСКУССТВЭМРЭ ШУНЫГЪЭМРЭ

ГукъэкIыжъыр жъы хъурэп

«Лъэпкъым игукъэкIыжъ» — Адыгэ Республикэм исурэтышI кIэлэцIыкIу-хэмрэ ныбжьыкIэхэмрэ я IV-рэ зэнэкъокъу джары зреджагъэхэр. АР-м культурэмкIэ и Министерствэрэ культурэмрэ искусствэмрэкIэ республикэм иеджапIэхэм методикэмкIэ якабинетрэ зэнэкъокъур зызэхашэм Адыгеим исурэт къэгъэлъэгъуапIэ Iэпылэгъу къафэхъугъ.

Адыгэ Республикэм имурад программэу IэкIыб хэгъэгумэ ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм зэпхынгъэу адыгитIэм хэхьоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъэ зэнэкъокъур 2009 — 2011-рэ илъэхсэм ателытагъ.

Сурэтхэм якъэгъэлъэгъон фэгъэхыгъэ зэхэхэм къышыгушIагъэх Адыгэ Республикэм исурэтышI цIэрыIоу, IэкIыб хэгъэгумэ ащызэлъашIэу Бырсыр Абдулахъ, АР-м культурэмкIэ ыкIи искусствэмкIэ иеджапIэхэм методикэмкIэ якабинет ипашэу Маргарита Сметан, Адыгэ Республикэм исурэтышIмэ я Союз итхьаматэу Хъуажъ Рэмэзан, нэмыкIхэри.

Зэнэкъокъум хэлажэрэмэ къалэм, къуаджэм, нэмыкI псэупIэхэм ятарихъ, якультурэ сурэтхэмкIэ къаIотэн фэгъэгъ. Илъэсым иуахътэ, лъэпкъ шэн-хабзэхэр, мэфэкIхэр зэрэхагъэунэфыкIыхэрэр, тирес-

публикэ иблэкIыгъэ уахътэ, инепэрэ шылакIэ, инеушрэ мафэ, Родинэм ичIыпIэ гъэшIэгъонхэр сурэтхэм ахэолъагъох.

ИскусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджэпIэ 16, искусствэхэмкIэ республикэ колледжыр, Адыгэ къэралыгъо университетыр зэнэкъокъум хэлэжъагъэх, кIэлэцIыкIухэмрэ ныбжьыкIэхэмрэ ашIыгъэ сурэт 222-рэ къырахъыллагъ.

Сурэтхэм уасэ афэзышIыгъэ купым пэщэныгъэ дызезыхагъэр Хъуажъ Рэмэзан. Ащ Iэпылэгъу къыфэхъугъэх искусствэхэмкIэ республикэ колледжым иотделение ипашэу Ирина Швачкорэ Мыекъуапэ икIэлэцIыкIу художествен-

нэ еджапIэ идиректорэу Ирина Бердихинамрэ.

— Зэнэкъокъур зэфэтхысыжыгъ, сурэт 25-рэ анахъ дэгъукIэ тIытагъэ, ахэр зышIыгъэхэр лауреат хъугъэх, — къыщиIуагъ зэхэхэм АР-м исурэтышIмэ я Союз итхьаматэу Хъуажъ Рэмэзан. — IофшIэгъэ 16-р шытхъу тхылъхэмкIэ къыхэдгъэшIыгъэх.

АнахыкIэхэм якуп апэрэ степень зилэ дипломхэр ащыфагъэшIошагъэх Виктория Лозинскаямрэ Вероника Тимохинамрэ. Гурыт купым хэтыгъэхэу Гъыц Дианэ, Татьяна Монако, МамрыкIэ Дианэ апэрэ степень зилэ дипломхэр аратыжыгъэх. Нахыжъхэм якуп

къышыхагъэшIыгъэх Елизавета Колмейцевамрэ ШыкIэ Айшэтрэ.

ЯтIонэрэ ыкIи ящэнэрэ степенхэр зилэ дипломхэр зыфагъэшIошагъэмэ ащыщых АйтэчыкIэо Елизаветэ, Валерия Томинар, Кушъу Эмилэ, КъуекIэо Софис, Полина Шустовар, Анастасия Леонидовар, Елена Тищенко, Елена Шереметьевар, Елена Алексанян, Гъэунэ Анжеликэ, нэмыкIхэри.

КIэлэгъаджэхэу Мэзгъот Маринэ, Вероника Тимохинам, ЛIымыщкIэо Саидэ, Абрэдж Гошэфыж, Ирина Швачко, Елена Абакумовар, Хъабэхъу Адам, нэмыкIхэми кIэлэеджакIохэр зэнэкъокъум фагъэхъа-зырыгъэх.

Сурэтхэм тарихыр, тыкъэзыу-цухэрэ дунаир, тишэн-хабзэхэр къаIуатэ. «Адыгэмэ ячIыгу» зыфиIоу Елена Тищенко шэо зэфэ-шхъафхэр ыгъэфедэхэзэ гъэшIэгъонэу ышIыгъэхэр лъэгъупхъэх, унэм идэпкъхэр къагъэдэхэщтых. Ащ икIэлэегъаджэр Хъабэхъу Адам. Адыгэ шэн-хабзэхэр ШыкIэ Айшэтрэ исурэткIэ къыреIотыкIых. ГъукIэлI Юрэ Гъобэкъуае шыригъаджэрэмэ ясурэтхэр ялгъэныкIо гупсэ фэгъэхыгъэх, уагъэгупшысэ.

Адыгэ джэгъухэм, тилъэпкъ къа-шхэхэм афэгъэхыгъэ сурэтхэр бэ мэхъух. КIэлэцIыкIухэмрэ ныбжьыкIэхэмрэ лъэпкъым итарихъ, ишэн-хабзэхэр сурэтхэмкIэ къыраIотыкIы зэрашIонгъор дэгъу, ау адыгэ палор къызэрагъэлъэгъорэ шыкIэм загъорэ уимыгъэрэзахэу къыхэкIы, нэмыкI шыкIагъэхэм тынаIэ атетыздагъэми, зэхэщакIомэ тафэраз, рагъэжъэгъэ Iофыр лъэхъаным диштэу лъагъэкIотэнэу афэтIо.

Сурэтыр къэгъэлъэгъоным къы-цIытырахыгъ.

ДЗЮДО

Дышъэр къэзыхыгъэр Пщыжъхъаблэ щыщ

Урысыем дзюдомкIэ и Кубок къыдэхыгъэным фэгъэхыгъэ зэнэкъокъур Мордовием зэрэщыкIуагъэр «Адыгэ макъэм» къыхиутыгъ. Тиспортсменхэмрэ тренерхэмрэ Мыекъуапэ къызэгъэгъэжыым, къэбар гушIуагъомэ тащыгъуазэу талукIагъ.

Адыгэ къэралыгъо университе-тым июридикескэ факультет исту-дентэу Ордэн Андзаур килограмм 66-м нэс къэзыщэчырэмэ якуп апэрэ чIыпIэр къыщыдихи, ды-шъэ медалыр къыфагъэшIошагъ. Пщыжъхъаблэ щапIугъэ шъаом иапэрэ тренерэу НэджыкIэо Руслъан, джырэ уахътэ итренер-кIэлэ-егъаджэу БеданэкIэо Рэмэзан, Мор-довием шыбанэзэ игъусэгъэ тре-нерхэу БеданэкIэо Байшэтрэ Бэстэ Сэлымрэ лъэшэу афэраз.

— Тхьаегъэпсэух ситренерхэр, ныбджэгъухэр, спортым гъэхъа-гъэу щысшырэмэ къалыплъэхэ-рэр, — еIо Ордэн Андзаур. — Ахэр къызэрэзготхэм сегъэгъушхо.

— Бэнэгъуитф алырэгъум къы-щыхыгъ, Ордэн Андзаур тигъэгъу-шIуагъ, — зэдэгъушIэгъур лъэ-гъэкIуатэ Адыгэ Республикэм иза-служеннэ тренерэу, Адыгеим дзю-домкIэ ихэшпыкIыгъэ командэ

итренер шъхъаIэу Бэстэ Сэлымэ. — Апэрэ зэлукIэгъур Андзаур къын дэдэ къыщыщыгъ. Пензэ къыкIыгъэ бэнакIоу Алексей Сорокиным къышIуиухыгъ. Руслан Насировыр Липецкэ щэпсэу. Андзаур ащ фи-налым щыIуагъ. Бэнэгъур зы-хыштыр язэрэмыгъашIэу батыр-хэр зэнэкъокъугъэх...

Нарт шъаоу А. Ордэным кIэух зэлукIэгъур къыхыи, Урысые Фе-дерацием идыхыгъэ медаль къыфа-гъэшIошагъ.

Адыгеим дзюдомкIэ ибэнакIохэм зэнэкъокъум зыфагъэхъаырыным ыкIи хэлэжъэнхэм фэшI зэхэщэн IофхэмкIэ Iэпылэгъу къафэхъугъ АР-м дзюдомкIэ ифедерацие ипа-щэу Нэтхъо Инвер. А. Ордэныр Урысыем дзюдомкIэ ихэшпыкIы-гъэ командэ хэтэу зэлукIэгъумэ за-фегъэхъаыры.

Адыгэ Республикэм и Къэралы-гъо Совет — Хасэм и Щытхъу та-мыгъэу «Закон. Пшъэрыл. Цы-фыгъ» зыфиIорэр мы мафэхэм Нэтхъо Инвер къызэрэфагъэшIо-шагъэм фэшI спортым пышагъэ-хэм ацIэкIэ тыфэгъушIо, ишIушIа-гъэмэ ахигъэхъонэу фэтIо.

Сурэтым итхэр: Бэстэ Сэлым-рэ Ордэн Андзауррэ.

фестивалым ипрограммэ агъэ-псыгъ.

Лъэпкъхэр зэгъурыIохэу зэдэпсэ-унхэм мэхъэнэ ин ритыгъ, Адыгэ Республикэм и ЛIышхъэу Тхьа-кIушынэ Аслъан зэхэщэн Iофхэр нахышIоу лыкIотэнхэм фэшI унэ-шэо хэхыгъэхэр ыштагъэх. Ащ ишIуагъэкIэ лъэпкъэу хэлэжъэщт-хэм яартистхэм ясэнаушыгъэ къа-гъэлъэгъоным фэшI амалышIухэр ялэ хъугъэ. Фестивалыр Лъэпкъ театрэр зычIэт унэм тыгъэгъазэм и 8-м, сыхъатыр 10-м шаублэшт.

НэкIубгъор зыгъэхъаырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ IофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
къэгъухэм адыряIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхъаIэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхэшIыр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъаIэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыпIэ гъэIоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышъып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажъэхэ-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4378
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2916**

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Шъукъеблагъэх фестивалым!

Я XII-рэ шъолъыр фестивалэу «Возвращение к истокам — путь к возрождению» зыфиIорэр тыгъэгъазэм и 8 — 11-м Адыгеим щыкIошт. Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэрэ лъэпкъ культурэм и Гупчэрэ Урысыем культурэмкIэ и Министерствэ Iэпылэгъу къафэхъузэ, фестивалыр зэхашэ. Къэралыгъо лъэпкъ политикэр щылэныгъэм щыпхырыщыгъэным зэхэхэр фэгъэхыгъ.

— Урысыем и Къыблэ шъолъыр-рэ Темыр Кавказымрэ культурэ бай дэдэу яIэр нахышIоу зэгъэ-шIэгъэныр ары тызыпылыр, — еIо Адыгэ Республикэм культу-

рэмкIэ иминистрэ игуадзэу, Уры-сыем, Адыгеим, Ингушетием культурэмкIэ язаслуженнэ IофышIэу ШъэуапIэкIэо Аминэт. — Фестивалым икIэлэх зэхэхэ Ас-

трахань, Волгоград, Ростов хэку-хэм, Абхъазым, Къэрэщэе-Щэр-джэсым, Адыгеим, нэмыкIхэм яфольклор творческэ купхэр хэ-лэжъэщтых. Лыхъужь ордэхэр шыжъынчыщтых, лъэпкъхэм ягушыIэ щэрыохэр къыщаIо-штых.

Лъэпкъ пэпчэ къырыпшIэжы-нэу шэн-хабзэхэр иIэх. Ар зэхэщакIомэ къыдалыти, унгъэгъозэнэу